

PITANJA I ODGOVORI

PRIDJEVSKI SUFIKS -IČKI
MJESTO -SKI

Taj je sufixs karakteristika naših novijih pridjeva izvedenih od tudica, koje se svršuju na *-ist* ili *-ista*. Od *socijalist* pridjev je *socijalistički* (Belić, 468), od *militarist* *militaristički*, od *nihilist* *nihilistički*, od *komunist(a)* *komunistički* i t. d. Mjesto *-ički* može se kazati i *-ičan*: od *pesimist* govori se *pesimističan* (Belić, 380), od *apsolutist* *apsolutističan* (Belić, 131). Po novinama piše se i *pesimistički* i *apsolutistički*.

Sufiks *-ički* ne nalazi se u domaćim osnovama, jer *mučenički* ne sadrži samostalan sufixs *-ički*, nego je to pridjevska izvedenica na *-ski* od *mučenik*.

Postavlja se pitanje, zašto je sufixs *-ski* bio raširen sa *-ik* u stranim radnim imenicama, koje se svršuju na *-ist* ili *-ista*. Razlog je po mom mišljenju sasvim jasan. Kad bi se pravile pridjevske izvedenice na *-ski* od pomenutih radnih imenica, došlo bi do gomilanja suglasnika *st* i *sk* i nakon toga do asimilacije, pa se ne bi dobro vidjela sama osnova pridjevske izvedenice. Po srijedi su i strani uzori, kao njemački *Sozialist* prema *sozialistisch*, a i naše izvedenice od tudica, koje se svršuju na *-ika*, kao što su *gramatika*, *retorika*, *fizika*, prema pridjevima izvedenim odatle na *-ski*: *gramatički*, *retorički*, *fizički*.

Te su dale uzorak za tvorbu. Tu čistunac ne može ništa drugo da uradi nego da prihvati zakon jezičnog osjećaja. Pridjevske izvedenice sa *-ski* od gore spomenutih radnih imenica (**socijaliski* i t. d.) vrijedale bi morfološki osjećaj.

Pridjevski sufixs *-ički* postao je u današnjem jeziku samostalan i dobio je određenu funkciju i pravilo, kad ima da služi za izvođenje. To su radne imenice stranog porijekla na *-ist*.

P. Skok

KORACATI, STRŠATI, POČIMATI,
USTREMLJIVATI, NAVIJEŠTATI

Pored oblika *koračati*, *koračiti* u našoj se štampi kadšto susretnu i oblici *koracati*, *koraciti*. Tako jedan književnik piše: A zgrbljenu ženu što *koraca*... ispitivao je; *koracao* je gore-dolje po »kuverti«. Nastaje pitanje: koji je oblik bolji i ispravniji? Glagol *koracati* načinjen je od osnove *korak-* i nastavka *-ja(i)*, koji s velarom *k-* u našem jeziku redovito daje palatal *-č-*, na pr. *opank-jar* > *opančar*, *Lik-janin* > *Ličanin*. Kadikad ta skupina daje i sibilant *-c-*, na pr. *nik-jati* > *nicati*, *puk-jati* > *pucati*, *utjek-jati* > *utjecati*. Oblik *koracati* nastao je prema ovakvim glagolima, a govori se u zapadnom dijelu štokavskoga narječja. U povijesti našega jezika upotrebljavala su se oba oblika. Oba se upotrebljavaju i u današnjoj štampi, čemu su dokazom navedena dva primjera. Hoćemo li ih onda proskribirati i odbaciti? Hoćemo li se držati naših pravopisa i upotrebljavati samo oblike sa *-č-* ili ćemo i oblicima sa *-c-* priznati pravo na opstanak? Sadašnja književna praksa govori za ovu drugu alternativu.

Neobičniji su oblici glagola: *stršati*, koje isti pisac upotrebljava u izrazima: iz koje je *stršalo*; *stršale* su. Mjesto *stršati* u književnom jeziku upotrebljava se *stršiti*, pa se kaže, da nekome *kosa strši*, a ne *strša*. I sam je pisac na drugome mjestu upotrebio particip toga glagola: Zvonici u daljini *stršili* su. Još je neobičniji glagol *počimati*, koji pisac bilježi u izričajima: na samoj granici, gdje *počima* Kotarska ravnica; zanatlija koji je tek *počimao* samostalan posao. Mjesto ovakvih neknjiževnih oblika pisac je morao upotrebiti oblike: *počinjati*, *počinje*, *počinjao*. Glas *-m-* u *počimati* došao je iz glagola, u kojima je *-(i)m-* po pravilu, na pr. *uzeti* — *uzimati*, pa odatle *početi* — *počimati*. Zanimljivo je, da prof. Belić u

svom novom *Pravopisu* uz oblike *pôčinjati* *pôčinjem* dopušta i oblike *pôčimati*, *pôčimam* (385), no za složeni glagol *zapôčinjati* i gl. *nâčinjati*, *zâčinjati* ima samo oblike sa *-nj-*. Boranić naprotiv oblike *počimati*, *počimam* bilježi sa zvjezdicom u znak, da ne idu u književni jezik. Maretić ih smatra dijalektizmima, kojima »nema potvrde u dobrome književnom jeziku« (ARj. 43, 173). Ta Maretićeva opaska vrijedi i dalje, bar za hrvatske pisce, sve dok oni te oblike pretežnom upotrebom ne uzakone.

Glagol *ustremljivati* stranoga je podrijetla, kojemu bi odgovarao u našem jeziku *ustrmljivati* (prema *strmiti*). Pisac ga navodi u izrazu: snova se *ustremljuje* pitanje, a u značenju: *postavlja se, nastaje*. Bilo bi bolje, da je i upotrebio jedan od tih dvaju glagola.

U novije doba u dnevnoj štampi kao i u književnim djelima sve se češće susreću oblici glagola *naviještati*. Tako i naš pisac na jednom mjestu piše: s gestom, koja *naviješta* mir. Mjesto njega valjalo je upotrebiti gl. *navješćivati*, koji je bolji i pravilniji. S obzirom na starinu tih glagola oba su približno jednako stara. Tako pored: Veselje ti *navješćujem*, puče kršćanski, čitamo i: U se vrime godišta mir se svitu *navišta*. Sve to govori u prilog i jednog i drugog oblika, kojima i stara i nova praksa sve više daje jednako pravo opstanka.

Marko Kosor

PONOVO ILI PONOVNNO?

U rječniku 9. i 10. izdanja Boranićeva *Pravopisa* zabilježena je riječ *ponovo* ovako: *ponovo* (pril.); ne **ponovno*. U Vukovu rječniku nije zapisan nijedan od tih dvaju oblika, ARj. bilježi samo oblik *ponovo* (»t. j. *po novo*, *nanovo*, *iznova*«), ali ga ne preporučuje, već ističe, da je ta riječ zabilježena »samo u Popovićevu rječniku« i da je »pišu samo neki pisci, osobito srpski«, a to znači, da nije nigdje općenito prihvaćena. Benešićev rječnik

bilježi oba oblika kao jezično pravilna, a Ristić-Kangrgin ima samo oblik *ponovo*, ali uza nj bilježi i pridjev *pônovan*, *-vna*, *-vno*, koji je zapisan i u ARj., i njegov određeni oblik *pônovni*. Budući da u takvih pridjeva oblik za srednji rod (*ponovno*) može služiti i kao prilog, to znači, da mu priznaje pravilnost ne samo Benešićev rječnik, nego i ARj. i Ristić-Kangrgin rječnik. Ni sa stajališta jezika, t. j. s obzirom na način tvorbe, ne može se ništa prigovoriti riječi *ponovno* u priloškoj službi. Osim toga ta je riječ udomaćena i veoma rasprostranjena u živom razgovornom jeziku, a uobičajena je i u djelima naših novijih i suvremenih pisaca, kao što to pokazuju ove izreke: »*Međutim začuje se ponovno lupanje alke na vratima*« (M. Bego, »*Novela*«, Zgb, 1916, str. 123.). — »*Gucnuo je ponovno gutljaj mlijeka*« (M. Krleža, »*Povratak Filipa Latinovića*«, Zgb, 1932, str. 37.). — »*I on se ponovno uhvati za glavu i ponovno udari u bezglavi hod*« (A. Muradbegović, »*Ljudi u opancima*«, Bgd, 1936, str. 55.). — »*Mjesec je nestao. Tama je ponovno legla nad selo u dolini*« (P. Šegedin, »*Djeca Božja*«, Zgb, 1946, str. 149.)¹ I t. d.

Naprotiv, riječ *ponovo*, koja se piše jednako kao i oblik sr. r. pridjeva *ponov* (= prilično nov), kudikamo se rjeđe upotrebljava u živom razgovornom jeziku, a pišu je — kako to ističe ARj. — samo »neki pisci, osobito srpski«. Još se rjeđe sreće oblik *ponova* u priloškoj službi, koji može svojim oblikom izazvati zabunu, jer se piše jednako kao i imenica *ponova* (Erneuerung f., v. RK), zatim kao gen. sg. imenice *ponov* (v. ARj.), a napokon i kao oblik ž. roda pridjeva *ponov* (podosta, prilično nov; v. ARj.). To je zacijelo i razlog, da su se mjesto priloga *ponova*

¹ Ove primjere iz književnih djela pronašao je i zabilježio prof. dr. J. Benešić, kojemu srdačno zahvaljujem na toj pomoći.